

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักรกัปวัตตนสูตร ของประชาชนที่บริเวณต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์

The consequences from practicing Dhammachakra Sutra by the people
in the vicinity of the Great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi

สุชาดา นาคฤทธิ์¹

Suchada nakrit

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอทางเลือกใหม่ในการจาริกแสวงบุญ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอานิสงส์ที่ได้จากการเจริญพระธรรมจักรกัปวัตตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งแนวทางการพัฒนาบริเวณต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก เฉพาะผู้ที่ไปไหว้และเจริญพระธรรมจักรกัปวัตตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามประเด็นหลัก และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายและอธิบายคุณลักษณะ ผลการวิจัย พบว่า ความสำคัญของต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ เป็นต้นไม้ที่เป็นสหชาติ เป็นสัญลักษณ์ เป็นตัวแทน หรือเป็นของคู่กับพระพุทธเจ้า โดยมีแรงบันดาลใจที่มานมัสการต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ เพราะทราบว่าเป็นหน่อแรกและหน่อเดียวที่ได้มาจากพุทธคยาประเทศอินเดีย อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักรกัปวัตตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ คือ การได้บุญ ได้สร้างบารมี ได้เรียนรู้หลักธรรมที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนาทำให้เกิดความปิติ มีสติ การนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน คือ การแผ่เมตตา การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การทำสมาธิ การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม การช่วยเหลือผู้อื่น การทำความดี มีความเพียร ความอดทนอดกลั้น และมีข้อเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อต้องการให้มีการพัฒนาบริเวณต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ให้เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธทั่วโลก

คำสำคัญ : 1.ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ 2.อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักรกัปวัตตนสูตร
3. การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

¹ นักวิจัย, ฝ่ายวิจัย, วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

Abstract

This research article had presented the pilgrimage alternative of which the qualitative research was aimed at studying the merit from the Great Bodhi Tree, and the merit gained from the praying Dhammachakra Sutra was applied in everyday life. The development of the vicinity of the Bodhi Tree Sri Maha Bodhi was made as the major tourist destination in the world. Tools used in this study were the interview from the key informants who had paid homage to the Great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi. The contents of the interviews were analysed according to the themes. The data describing the features of the Great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi were discussed and presented. The research results were found that the importance of Bodhi Tree Sri Maha Bodhi was the contemporary tree, symbol and representative or partner of Buddha. The inspiration came from praying to the great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi. It was known that this was the first and only shoot Bodhi Tree from Budha Gaya, India. The merit was gained from praying the Dhammachakra Sutra at the Great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi. Perfection was made and the core Dhamma of Buddhism was learnt. It created joyfulness and mindfulness to the prayers who had applied the principles of Dhamma in their daily life, that was to day, to spread loving – kindness, to pray before going to bed, and to keep precepts to do meditation. Helping others to do good with perseverance and patience was made. There were suggestions to have public relations in various forms to require the development of the early Prasimhabodhi as the good center of the practice of Buddhists all over the world.

Key words : 1. The Great Bodhi Tree Sri Maha Bodhi 2. The consequences from praying Dhammachakra Sutra 3. An application of Dhamma principles in daily life.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ เป็นวัดที่มีสำคัญมาก ตั้งอยู่ที่ ตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ภายในวัดมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย สันนิษฐานว่าเป็นหน่อจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้จากพุทธคยา ประเทศอินเดีย มีอายุกว่า ๒,๐๐๐ ปี ซึ่งนำเข้ามาปลูกเป็นต้นแรกในประเทศไทย ลำต้นวัดโดยรอบประมาณ ๒๐ เมตร สูงประมาณ ๓๐ เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒๕ เมตร ที่โคนต้นมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ประดิษฐานอยู่โดยรอบ ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี และในวันวิสาขบูชา ของทุก ๆ ปีจะมีงานนมัสการต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ และมีสถานที่สำหรับนั่งสมาธิ เดินจงกลม มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางสมาธิใต้ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ในการประกอบพิธีทางศาสนาสำหรับผู้เดินทางมาแสวงบุญ

นอกจากนี้ยังมีสถานที่โบราณสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เช่น กลุ่มโบราณสถานสระมรกต ตั้งอยู่ที่วัดสระมรกต ตำบลโคกไทย เป็นกลุ่มโบราณสถานทางพุทธศาสนานิกายเถรวาท ที่สร้างซ้อนทับกัน

หลายสมัย ประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างศิลาแลง และอิฐ ส่วนใหญ่คงเหลือเฉพาะรากฐานอาคารเท่านั้น ระหว่างการขุดแต่งได้ค้นพบรอยพระพุทธรูปปางสมาธิประทับนั่งบนศิลาแลง ที่ฝ่าพระบาทสลักรูปธรรมจักรนูนทั้งสองข้าง และยังมีการสลักรูปกากบาท โดยที่ตรงกลางมีหลุมสำหรับใช้ปักเสาสันนิษฐานว่ามีไว้เพื่อปักฉัตรหรือร่ม นับเป็นรอยพระพุทธรูปที่ใหญ่มากและเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ใกล้กันมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพบพระพุทธรูป และโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากนอกจากนั้นยังมีสระมรกต เป็นสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้างประมาณ ๑๑๕ เมตร ยาว ๒๑๔ เมตร ลึก ๓.๕๐ เมตร มีพื้นที่ประมาณ ๒๕ ไร่ ซึ่งขุดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำ และยังมี สระบัวหล้า และศูนย์นิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานเมืองศรีมโหสถ

บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์

ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติทางพระพุทธศาสนาที่ชาวไทยทุกคนเคารพบูชาทะนุบำรุง จึงควรที่ชาวพุทธศาสนิกชนจะได้ไปนมัสการและเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตร สักครั้งหนึ่งในชีวิตนี้ นอกจากจะได้รับอานิสงส์ที่มาเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ แล้วสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ของประชาชน

2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ได้จากการเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา / ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อานิสงส์ที่ได้รับ หลักธรรมที่ควรนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แนวทางและความคิดเห็นต่าง ๆ

3.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่มานมัสการต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ แล้วทำการเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตรอย่างสมบูรณ์

3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ศึกษา ได้แก่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่บริเวณต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ ที่วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ ตำบลโคกปี่ อำเภอสริมโศภ จังหวัดปราจีนบุรี

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอานิสงส์และหลักธรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการมาไหว้และเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตร

4.2 นำมาใช้เป็นหลักในการตั้งทฤษฎีหรือแนวคิดจากการมาไหว้และเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตตสูตร

5. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและ ทฤษฎี ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากตำรา บทความ แผนพัฒนา เอกสาร วารสาร website รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิด และยุทธวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทและช่วยเหลือประเทศไทยโดยพระสงฆ์ไทยได้ทำงานควบคู่มาับทางราชการ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันและกันตลอดมา (พระธรรมวิสุทธิกวี, 2546) จนวัดกลายเป็นศูนย์กลางทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเป็นสภาพสังเคราะห์ของชาวไทยตลอดมา ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน วัดในสังคมไทยมีสภาพภาพ 15 ประการคือ

ประการที่ 1 วัดเป็นสถานที่ประพาศิพตพรหมจรรย์ของพระภิกษุสามเณร และประชาชนผู้ไคร่ธรรม

ประการที่ 2 วัดเป็นสถานที่ประชาชนไปบำเพ็ญกุศลมีประสพการต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์ทั่วกันอยู่แล้ว

ประการที่ 3 วัดเป็นดินแดนแห่งความสงบ แลเป็นดินแดนไปมาหาสู่ของผู้รักสงบ

ประการที่ 4 วัดเป็นสาธารณูปการที่ชาวบ้านได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เช่น ดักน้ำกินใช้ที่สระวัด

ประการที่ 5 วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้แทบทุกสาขาวิชาตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง
 ประการที่ 6 วัดเป็นสโมสรสถานหรือสมาคม ที่ชุมนุมพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของประชาชน
 ทั่วไปในบางโอกาส

ประการที่ 7 วัดเป็นสุขศาลา โรงพยาบาล หรือแพทย์สถาน ที่พระบริการชาวบ้านผู้ป่วยไข้
 ด้วยหยูกยา

ประการที่ 8 วัดเป็นสถานที่พึ่งพำนักของคนไร้ที่พึ่ง เช่น กำนักร้านาถาหรือประสบไฟไหม้
 น้ำท่วม

ประการที่ 9 วัดเป็นที่พึ่งหลบหลีกหนีภัยของคนที่ถูกภัยคุกคาม เช่น ภัยสงครามหรือโรคภัย
 ร้ายแรงคุกคาม

ประการที่ 10 วัดเป็นสถานที่พึ่งของผู้ตายและญาติของผู้ตาย

ประการที่ 11 วัดเป็นสนามเด็กเล่น หรือเล่นกีฬาของประชาชน

ประการที่ 12 วัดเป็นสถานที่พักของผู้เดินทางเสมือนหนึ่งเป็นโรงแรมของประชาชนคน
 เดินทาง

ประการที่ 13 วัดเป็นสถานที่เปรียบเทียบคติความเสมือนหนึ่งเป็นโรงศาล วินิจฉัยเรื่องราว
 ให้แก่ประชาชน

ประการที่ 14 วัดเป็นสถานที่พบปะกันแห่งชายหนุ่มหญิงสาวตามประเพณีไทยแท้แต่โบราณ

ประการที่ 15 วัดเป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย

ดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าวัดเป็นศูนย์รวมวิทยาการต่าง ๆ และเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและ
 จิตใจอย่างดียิ่งของชาวพุทธทั่วโลก

5.2 หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาก็ คือ การที่เราจะต้องทำกรรมด้วยความเพียรพยายาม
 และจะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อจะทำกรรมให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป แทนที่จะคิดว่าจะขอให้ใครช่วย เราจะ
 ไปอ้อนวอนเทพเจ้าองค์ไหนให้ทำให้เรา ก็หันมาถามตัวเองนี้แหละว่าเราจะต้องทำอะไร และเรา
 จะต้องแก้ไขปรับปรุงตัวเราอย่างไร เพื่อให้การกระทำของเราให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นี่คือหลักการของ
 พระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2546)

5.3 บทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย
 เพราะคนไทยร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนา ได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของ
 คนไทย ซึ่งชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชอธิปไตยสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลจวบ
 จนถึงปัจจุบัน ก็ด้วยคนไทยทั้งชาติยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระ
 รัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิต
 ของคนไทย โดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยของคนในชาติให้รักความสงบ มีความเสียสละแก่ส่วนรวม

อาจหาญ ฐีรธรรมา มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม คนไทยมีนิสัยยึดหยุ่นแสดง พฤติกรรมออกมาไม่ก้าวร้าว มั่นคงในอารมณ์ มีนิสัยไม่หลุกหลิกอยู่ที่ใดก็เป็นมิตรกับคนทุกคน การดำเนินชีวิตของคนไทยเรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน สังคมไทยจึงอบอุ่น จิตใจของคนไทยจึง อ่อนโยน มีความเมตตา และไม่ขมความรุนแรงในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นพระพุทธศาสนาเป็น สถาบันการศึกษาให้แก่เด็ก และเยาวชนในอดีต และชาวไทยเมื่ออายุครบ 20 ปี ก็ได้อุปสมบทเป็น พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และได้ฝึกวิชาชีพ เพื่อจะได้ นำไปประกอบกิจปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันหลังจากลาสิกขาแล้ว (ประยูร ชาญโต, 2541) ดังนั้น จึงพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทุกแห่งในประเทศไทยที่มีหมู่บ้าน และชุมชนจะมีวัดอยู่ เสมอ ซึ่งวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านหรือชุมชนซึ่งวัดจะมีบทบาทต่อชุมชนเกือบทุกด้าน

5.4 การอาศัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นต้นทางปรับใช้หลักธรรมที่ เหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ เป็นวิถีชีวิต คือ ใช้ชีวิตประจำวันในแต่ละอย่างแต่ละเรื่องอิงอาศัยธรรม เสมอ ๆ เปรียบเสมือนการเดินทางที่มีแสงสว่าง มีเป้าหมาย เตรียมความพร้อมทุกอย่างเต็มที่ย่อมจะ ดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นมีมากมาย โดยสรุปมี 2 ระดับ คือ ระดับโลกียะและโลกุตระ

5.5 วิธีการสอนธรรมะของพระพุทธเจ้านั้นมี 3 ประการ คือ สอนเพื่อความรู้อย่างเห็นจริงใน เรื่องนั้น ๆ มิใช่สอนเพื่อเพิ่มความงมงาย, สอนแบบมีเหตุมีผล อ้างเหตุผลได้ว่าที่เป็นอย่างนั้นเพราะมี สิ่งนั้นเป็นมูลเหตุ มิใช่สอนแบบไม่มีเหตุนี้เกิดเอาหรือเลียนแบบจากคนอื่น, และสอนเป็น อักษรธรรม คือ ถ้าผู้ใดก็ตามได้ตั้งใจประพฤติตามธรรมแบบสมเหตุสมผลย่อมจะได้รับผลแน่นอนทำ ให้พิสูจน์ได้ มิใช่คำสอนที่กล่าวไปลอย ๆ ไม่เกิดผลประโยชน์อะไร ไม่มีความจริง

5.6 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต สังคม และเศรษฐกิจได้ แต่มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องนำมาลงมือปฏิบัติกันจริงจึง เหมาะสม และ ต่อเนื่องจึงจะให้ผลได้เต็มที่ หลักธรรมบางอย่างอาจจะใช้ได้ทั้งในด้านแก้ปัญหาและด้านพัฒนา บางอย่างอาจจะใช้ได้ เฉพาะด้าน เฉพาะบางปัญหา ซึ่งปัจจุบันนี้ คนในสังคมประเทศไทยและ ต่างประเทศกำลังประสบปัญหา 2 ด้าน คือ ปัญหาภายนอกหรือปัญหาทางกาย และปัญหาภายใน หรือปัญหาด้านจิตใจ และวิธีแก้ที่ดีที่สุดคือ พัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรม พัฒนาจิตใจของตน ให้เป็นมนุษย์ทั้งกายและจิตใจ (พระวิกรมมุนี; บุญรอด ปญญาโว, 2545)

6. พระธรรมจกกับปวัตนสูตร

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ อริยสัจ 4 ประการแล้ว ก็ทรงเลือกหาผู้ที่ควรจะได้รับฟัง พระธรรมเทศนาครั้งแรก ก็นึกถึงภิกษุเบญจวัคคีย์ที่ เคยปรนนิบัติ แต่เวลานี้หนีไปเสียแล้ว พระองค์ จึงได้เสด็จไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีเพื่อโปรดประทานปฐมเทศนา คือ พระธรรมจก

กัปวัตนสูตร พระโกณฑัญญะ หัวหน้าภิกษุปัญจวัคคีย์ ได้สำเร็จเป็นพระโสดาปัตติผล เป็นพระอริยสาวกองค์แรกในโลก ดังนั้นพระธรรมจกัปปวัตนสูตรจึงเป็นการแสดงธรรมเป็นครั้งแรกของพระพุทธเจ้า นั่นคือ ล้อแห่งธรรมได้เริ่มหมุนไปแล้ว และเมื่อหมุนไป ณ ที่ใดก็ย่อมนำสันติสุขให้บังเกิดแต่ที่นั่น การแสดงปฐมเทศนา คือ พระธรรมจกัปปวัตนสูตรนี้แก่ภิกษุเบญจวัคคีย์ทั้ง 5 รูปนั้น ปรากฏว่ามีเทพดาทุกหมู่เหล่าทั้ง 16 ชั้น ได้คอยสดับด้วย โดยมีสารัตถะสังเขปว่า ทางสุดโต่ง 2 ทาง คือ 1) ความลุ่มหลงมัวเมาในกามทั้งหลาย 2) การบำเพ็ญทุกกรกิริยา ซึ่งทางทั้ง 2 ประการนี้ มิใช่ทางแห่งความสำเร็จ แต่ทางที่จะก่อให้เกิดความสมประสงค์ คือทางสายกลาง ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา ที่บุคคลทุกคนประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมสำเร็จผล ซึ่งทางสายกลางนี้ ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 คือ 1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ พร้อมทั้งทรงตรัสเทศนาอริยสัจ คือ ของจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค แล้วโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม และหมู่เทพเจ้าสาธุคงก้องถึงพรหมโลก (สมเด็จพระสังฆราช. 2538, 68 – 88)

7. อานิสงส์ของการเจริญพระธรรมจกัปปวัตนสูตร

การสวดมนต์ย่อมได้อานิสงส์ 4 ประการ ขึ้นอยู่กับข้อที่ว่าศีลชนิดไหน ศีลประเภทไหน ในเมื่อศีลมีหลายชนิด อานิสงส์ของศีลก็ต้องมีหลายชนิดด้วย (พุทธทาส อินทปัญโญ, มปป.) ดังกล่าวแล้วแต่ผู้ที่มีศรัทธาปสาทะในการที่เจริญพุทธมนต์ปฐมเทศนาพระธรรมจกัปปวัตนสูตรย่อมได้อานิสงส์มากกว่า บทสวดพระธรรมจกัปปวัตนสูตร เป็นบทสวดที่เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาและสวดสาธยายประจำให้เป็นอุปนิสัยในการสวด ฟัง ศึกษา คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่จะส่งผลต่อให้เกิดสติ ปัญญา สามารถที่จะพ้นทุกข์ ถึงซึ่งสันติสุขได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธจึงควรเจริญพระธรรมจกัปปวัตนสูตรให้แพร่หลายโดยเฉพาะในวันคล้ายวันเกิดหรือพิธีใหญ่ ๆ

อานิสงส์ที่ผู้มีจิตศรัทธาสวดพระธรรมจกัปปวัตนสูตรนี้ ย่อมบังเกิดเป็นบุญกุศล เพื่อบารมีให้แก่ตนเอง รวมทั้งได้ศึกษาและแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายด้วย เช่น ก่อนเจริญพระพุทธมนต์ปฐมเทศนา ก็ต้องชำระร่างกายให้สะอาด และมีจิตศรัทธาเลื่อมใส พุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสเจริญพระพุทธมนต์ปฐมเทศนา คือ พระธรรมจกัปปวัตนสูตรนี้ ท่านกล่าวว่า ย่อมได้อานิสงส์นานัปการ เช่น

- 1) ใ้บุญได้กุศล
- 2) เป็นการสร้างและเสริมบารมีให้แก่ตนเอง
- 3) มีจิตใจเบิกบานและเกิดปีติในธรรม

- 4) ก่อนเจริญพระพุทธมนต์ ย่อมมีจิตเป็นบุญ
- 5) ก่อนเจริญพระพุทธมนต์ ย่อมชำระร่างกาย เช่น อาบน้ำ แต่งตัวให้เหมาะสม และเตรียมดอกไม้ เทียน ธูป และหนังสือที่จะเจริญพระพุทธมนต์ ก็อบทสวดพระธรรมจักแปล ก็จะทำให้เข้าใจความหมายได้ดียิ่งขึ้น แบบพิสดาร เป็นต้น
- 6) มีการสมาทานศีล และรักษาศีล 5 ก็ย่อมได้บุญและมีความสุขใจ
- 7) มีการบูชาพระรัตนตรัย ก็ย่อมได้บุญและมีความอิมใจ
- 8) มีการกล่าวคำนัมัสการพระรัตนตรัย และกราบ 3 หน ก็ย่อมได้บุญและมีความสบายอกสบายใจ
- 9) มีการเจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ทั้งภาษาบาลี และมีคำแปลไปพร้อมกัน เป็นเวลายาวนานประมาณ 2 ชม. เป็นการฝึกความอดทน
- 10) ขณะที่เจริญพระพุทธมนต์ ย่อมมีจิตเป็นบุญ
- 11) ขณะที่เจริญพระพุทธมนต์ ย่อมมีจิตเป็นสมาธิ
- 12) ขณะที่เจริญพระพุทธมนต์ ย่อมก่อให้เกิดปัญญา เช่น ในวิถีชีวิตของมนุษย์มีทางเดิน 3 ทาง คือ (1) หย่อนเกินไปก็หมกมุ่นในกิเลส ตัณหา และความลุ่มหลงต่าง ๆ (2) ตึงเกินไปก็หมกมุ่นในการทำงานมากเกินไปจนเป็นการทรมานร่างกายให้เกิดโทษต่าง ๆ และทางที่ (3) ซึ่งเป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) โดยพระพุทธองค์ทรงสอนให้ลดละ 2 ทางแรกแล้ว พากันเดินเส้นทางที่ 3
- 13) ผู้เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรนี้ ย่อมได้อรรถรสของพระธรรม คือ อริยสัจ 4 ประการ เช่น เกิด – แก่ – เจ็บ – ตาย ก็เป็นทุกข์ ตัณหาก่อให้เกิดทุกข์ เมื่อประสบกับทุกข์แล้ว ก็ทรงแนะนำให้เห็นแนวทางดับทุกข์ คือ มรรคมีองค์ 8 ประการ ได้แก่ ความเห็นชอบว่าบาป – บุญ มีจริง ผลของบาป – บุญมีจริง และผู้ที่ทำบาป – บุญย่อมได้รับผลของบาป – บุญนั้น ๆ เอง เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีความเห็นชอบเช่นนี้ กุลบุตรและกุลธิดา ย่อมไม่ทำบาป หรือความชั่วร้ายนี้ย่อมได้อานิสงส์โดยตรงแก่ผู้เจริญ
- 14) ผู้ที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เชื่อว่าเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา
- 15) ผู้ที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เชื่อว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า
- 16) ผู้ที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เทวดา และพรหม รวมทั้งผีก็คุ้มครอง
- 17) ผู้ที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เชื่อว่าได้แผ่เมตตาและอุทิศส่วนกุศลให้สรรพสัตว์ มีบิดา – มารดาและปิยชน เป็นต้น
- 18) ผู้ที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เชื่อว่าเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง
- 19) หลังจากเจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรแล้ว นึกถึงก็ย่อมได้บุญ

20) เมื่อนำหลักธรรมจากพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ย่อมมีแต่ความเจริญฝ่ายเดียว

21) ชาวพุทธที่เจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นอุปนิสัย เมื่อตายเพราะกายแตก ย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเมืองหน้า คือ เกิดในสวรรค์อย่างแน่นอน

จากประเด็นนี้สังเคราะห์ได้ว่า การเจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรมีอานิสงส์และเป็นประโยชน์ทั้งผู้เจริญเองและผู้อื่น รวมทั้งเป็นการต่ออายุของพระพุทธศาสนาได้อย่างเป็นอย่างดี

8. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่ไปไหว้และเจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรจนจบ ซึ่งมีไม่มาก ส่วนใหญ่จะมาไหว้แล้วเดินทางกลับ จึงได้เลือกประชากรไว้ 9 ตัวอย่าง ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ลึกและกว้าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview Guide) ที่มีโครงสร้างแน่นอน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยใช้คำถามเปิด (Open – ended Question) เป็นข้อ ๆ ตามประเด็นปัญหาหลักของการวิจัย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาตรวจสอบแบบสามเส้าและดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกตามประเด็นหลักและประเด็นย่อย รวมทั้งทำการสังเคราะห์ (Synthesis) แล้วทำการบรรยายและอธิบายคุณลักษณะตามหลักตรรกะแบบอุปนัยเป็นหลัก รวมทั้งสรุปในภาพรวม

สวดมนต์และเจริญพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร

9. สรุปผลการวิจัย

9.1 แรงบันดาลใจที่มานมัสการและเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ พบว่า แรงบันดาลใจอันดับที่ 1 เพราะทราบว่าเป็นหน่อแรกและหน่อเดียวที่ได้มาจากพุทธคยา ประเทศอินเดีย มีอายุมากกว่า 2,000 ปี และแรงบันดาลใจอันดับที่ 2 คือ ได้ศึกษาจากตำราจึงอยาก มาเห็นด้วยตนเอง และแรงบันดาลใจอันดับที่ 3 คือ มีผู้เชี่ยวชาญมาซึ่งเมื่อมาเห็นแล้วก็เกิดศรัทธาและมีความสุข ใจสงบและเยือกเย็น และประการสุดท้ายอยากมาเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิเพราะเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้อริยสัจ 4 ที่โคนต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์นี้ ณ พุทธคยา ประเทศอินเดีย

9.2 อานิสงส์ที่ได้จากการเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สามารถสรุปเป็นสมมติฐานในการวิจัยได้ว่า อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักษุกับปวัตนสูตรที่ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ คือ การได้บุญ ได้สร้างบารมี ได้เรียนรู้หลักธรรมที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนา ทำให้เกิดความปิติ เกิดพลัง มีสติ เกิดปัญญา รวมทั้งรู้หลักธรรม คือ อริยสัจ 4 ประการ ทำให้ชีวิตของตนมีค่า และมีพลังในการที่จะทำงาน และดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีสติ

9.3 หลักธรรมที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า คือ การแผ่เมตตา การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การทำสมาธิ การรักษาศีล การปฏิบัติธรรมตามมรรคมีองค์ 8 ควรเมตตา การช่วยเหลือผู้อื่น การทำความดี และมีจิตใจสงบมากขึ้น รวมทั้งมีความเพียร ความอดทนอดกลั้นเพิ่มมากขึ้น

10. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการส่งเสริมให้ชาวพุทธมาท่องเที่ยวและไหว้ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ที่ได้จากการทำวิจัยเรื่องนี้ มีดังต่อไปนี้

10.1 ประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนรู้ รวมทั้งจัดทำ Website ด้วย

10.2 พัฒนาบริเวณต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

10.3 ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิรวมทั้งบริเวณใกล้เคียง

10.4 ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นกิจลักษณะ

10.5 ควรมีที่พัก ห้องสุขา โคมสแตย์ ร้านอาหารไว้ด้วย

10.6 จังหวัดปราจีนบุรี หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือทางวัดควรจัดกิจกรรมให้ชาวพุทธที่มาปฏิบัติธรรมได้เข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี

เอกสารอ้างอิง

กองทุนธรรม นำธรรม. (มปป.). คู่มือชาวพุทธ สวดมนต์แปล ธรรมที่ต้องปฏิบัติทุกวัน, (มปป).

พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนทโก ป.ธ.9) (2546). พุทธประวัติสังเขปและศาสนพิธีสังเขป, มหา

มกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 12; กรุงเทพฯ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2546. ธรรมนุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2; บริษัท ธรรมสาร จำกัด; กรุงเทพฯ.

_____. 2544. อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา. พิมพ์ครั้งที่ 2 ; สำนักพิมพ์ธรรมดา; กรุงเทพฯ.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). 2546. คนไทยกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์; กรุงเทพฯ.

พระราชสุทธินาถมงคล (เจริญ ฐิตธมฺโม). (มปป.). พุทธโศโลยี “แก่นแท้พระพุทธศาสนา”. ธรรมบรรยาย, สำนักพิมพ์ธุรกิจก้าวหน้า ; กรุงเทพฯ.

พระวิกรมมุนี (บุญรอด ปญฺญาวโร). 2545. ความรู้คู่คุณธรรม, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี ; กรุงเทพฯ.

พุทธทาส อินทปัญโญ. (มปป.). หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับ “ทาน ศีล สมาธิ”. สวนโมกขพลาราม, จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

รายงานสรุปประจำปี. (2547) ของจังหวัดปราจีนบุรี, และเว็บไซต์ของจังหวัดปราจีนบุรี.

ม. อึ้งอรุณ. (มปป.) ชีวิตเป็นสุข. สำนักพิมพ์ธงสีฟ้า, มปป.

วสิน อินทรสระ. (2547) หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา. โรงพิมพ์เมตตา; กรุงเทพฯ.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2545) การนับถือพระรัตนตรัยของชาวพุทธชุดหลักพระพุทธศาสนา. โรงพิมพ์มามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม